

Foto: Per Sonnvik

**Rekommendationer för utveckling av utbildningar inom naturturism.
Landsbyggsnätverkets arbetsgrupp för Naturturism
Maj 2018**

www.landsbyggsnatverket.se

Studie om behov och tillgång av utbildningar inom naturturism

Landsbygdsnätverkets arbetsgrupp Naturturism fick i uppdrag att ta initiativ till att det genomfördes en behovsanalys över både grundläggande utbildning för blivande naturturismaktörer och fortbildning för yrkesverksamma naturturismaktörer samt till rådgivare inom naturturism. Arbetsgruppen skulle ta reda på:

- vilka kurser och utbildningar som fanns tillgängliga på folkhögskole-, gymnasie- och högskolenivå samt YH-utbildningar
- vilka utbildningar och kurser som saknades, kopplat till de behov som är av betydelse för naturturismaktörer men också utbildningsbehov för de rådgivande aktörerna.
- hur kurser och utbildningar till exempel kan paketeras för att möta naturturismaktörernas kompetensbehov på bästa sätt
- om det uppmärksammades brister i utbudet skulle analysen ge förslag till utveckling
- om analysen landade i att utvecklingsinsatser på en mer övergripande nivå behöver göras ska resultatet av analysen med förslag på åtgärder överlämnas till beslutsfattare.

Rekommendationer för utveckling av utbildningar inom naturturism

Arbetsgruppen genomförde från 2016 till 2018 en förstudie om behov och tillgång av utbildningar inom naturturism samt en fördjupad kartläggning av tillgång av utbildningar med en internationell utblick av det samma. Baserat på studierna har arbetsgruppen följande rekommendationer:

- Då det finns en mängd olika utbildningsanordnare inom naturturism med olika nivåer på utbildningar behöver utbudet bli tydligare gentemot blivande studerande, verksamma naturturismaktörer och utbildningsarrangörer. Det gäller både innehållsmässigt och hur utbildningarna förhåller sig till varandra.
- Arbetsgruppen för naturturism har listat vilka kompetensområden en naturturismaktör bör ha utbildats inom. Listan kan fungera som en översikt för naturturism-arrangörer för att se vilka eventuella områden som hen bör fortbilda sig inom. Områdena är:
 - kommunikation*: värdskap (inklusive social kompetens, se gästers behov och kunna småprata med gäster utifrån deras bakgrund), naturvägledning (inklusive guidekunskap) och språk
 - företagskunskap*: affärsmässighet; digitalisering; marknadskunskap; prissättning, bokning och kundkommunikation; ledarskap och betydelsen av samarbete; hållbarhets- och kvalitetsutveckling
 - natur och vildmark*: allemansrätten, lagar, naturkunskap, vildmarksliv och första hjälpen.

Se rapporten ”Kartläggning av utbildningsutbud och kompetensbehov” för en överblick över hur utbildningar i Sverige och utomlands förhåller sig till de områdena. Rapporten finns på Landsbygdsnätverkets webbplats under rubriken [naturturism](#).

- Det skulle eventuellt behövas en gemensam grund- eller orienteringskurs på alla naturturismutbildningar, där det även ingår företagskunskap. Utifrån den förberedande kursen ska man kunna välja inriktning på sin utbildning. För den redan verksamma naturturismaktören eller rådgivaren bör det finnas moduler på olika nivåer i utbildningssystemet som hen kan välja för att fortbilda sig.

- Då många elever på de naturinriktade programmen inom gymnasieskolan efter utbildningen blir verksamma som företagare inom naturturism behöver det på gymnasieutbildningarna ingå inslag av ekonomisk karaktär som rör företagande.
- Då det efterfrågas att naturturism-”branschen” behöver professionaliseras kan en väg vara en tydligare kvalitetssäkring och licensiering av guideyrket. Det håller på att ta fram ett nationellt certifieringssystem för naturguider. Som ett komplement till det skulle utbildarna inom naturturism kunna samordna sig, kanske genom en gemensam kvalitetssäkring av utbildningar, som en utbildningsnorm.
- Det borde finnas en jämförande översikt för utbildningar inom naturturism. Översikten kan liknas vid en utbildningstrappa. En student/elev ska utifrån sin egen kompetens och redan erhållna utbildning kunna se vilken utbildning som hen skulle behöva komplettera med och på vilken nivå. Översikten ska ge en bra koll på vilka utbildningsvägar hen kan ta och när i sin kompetensutveckling. Det behöver vara tydligt att man som yrkesverksam naturturismföretagare kan fortbilda sig. I översikten bör den bredare branschkunskapen, entreprenörskap och strategisk turismutvecklingskunskap byggas på för varje nivå. Ett förslag på vad nivåerna skulle kunna innebära finns i bilagan.
- För att få till en komplett översikt behövs utbildningar även på universitets- och högskolenivå. Nyttan med sådana utbildningar behöver synliggöras.
- YH-utbildningar är behovsriktade och skapas tillsammans med näringen. Då yrkeshögskolans elever snabbt får jobb bör det utvecklas fler utbildningar inriktade mot specifika delar av det naturturistiska området.¹ Det bör finnas fler utbildningsplatser och utbildningarna bör ha en geografisk spridning (över hälften av utbildningarna fanns 2016 i storstadsområdena Stockholm och Göteborg).
- Det behöver tas fram en nationell funktion för vägledning av utbildning och fortbildning inom naturturism. Besöksnäringsutredningen har lyft denna fråga allmänt för besöksnäringen (SOU 2017:95, s 182) och gjort bedömningen ”Vägledning om besöksnäringens yrken, arbetsmarknadsutsikter och utbildningar bör samlas nationellt och tillgängliggöras digitalt”. En sådan vägledning bör även visa hur fortbildningar passar in i utbildningsöversikten. En studie som Tillväxtverket lät göra 2017 visar att drivkraften bland företag inom naturturism är att få arbeta med natur och friluftsliv snarare än tillväxt.² De är inte så benägna att anställa annat än säsongvis och löser kompetensförsörjningsproblem genom samverkan med andra företag som de har i sitt nätverk. Dessa företag behöver kunna komplettera sina kunskaper genom specialkurser som kan arrangeras av olika utbildningsanordnare och finnas på olika utbildningsnivåer. En nationell funktion för vägledning av utbildning och fortbildning inom naturturism borde kunna hjälpa dem att få kännedom om vad som finns och vilken kompetens som dem generellt sett kan behöva.
- För rådgivare inom naturturism, behövs förutom branschfarenhet och den ovan efterfrågade kompetensen för naturturismaktörer, även kompetens inom pedagogik, processledning och coaching. Då framgångsrika aktörer inom naturturism har värdefull branschfarenhet att dela med sig av borde det i utbildningsöversikten finnas en tydlig möjlighet för erfarna naturturismaktörer att fortbilda sig inom pedagogik, processledning och coaching. De skulle då själva kunna bli rådgivare.

¹ Se Metro 2018-03-19 s 24, Av dem som tog examen från yrkeshögskolan 2019 hade 92 procent jobb efter ett halvår.

² Tillväxtverket (2017), Utbildningar inriktade mot turism, nationell kartläggning, rapport 0211

BILAGA

Nivåer/kurser naturturism

Nivå 1

Förslag innehåll:

- Grundläggande orientering om turism/besöksnäring, reseströmmar, målgrupper, olika segment, etc.
- Grundläggande naturkunskap, friluftslivskunskap och kundbemötande.

Nivå 2

Förslag innehåll

- Naturpedagogik, påbyggnad naturkunskap och friluftslivskunskap inkluderande praktik.
- Grundkurs i företagande och vad som är speciellt för besöksnäringen.

Nivå 2 ska leda fram till diplom inom Fjälledarnormen, Naturguidenormen och/eller annan relevant examination.

Nivå 3 (universitetsnivå)

Förslag innehåll

- Studier av forskningsresultat (Storslagen fjällmiljö, mm) kring besöksnäringen.
- Internationellt med inriktning mot marknadsföring, säljverksamhet och paketering.

Kommentarer

Nivå 1 fungerar som en orienteringskurs där de som är intresserade kan få veta om detta är ”deras grej”.

Nivå 2 leder till en form av examination och efter denna nivå kan de börja arbeta som guider.

Nivå 3 ger en mer gedigen utbildning där man efter utbildningen kan arbeta som till exempel resesäljare eller vara aktiv på en internationell marknad med sitt eget företag.

Ta del av fler resultat från Landsbygdsnätverkets arbetsgrupp Naturturism på www.landsbygdsnatverket.se

